

FOTOĞRAFLARLA YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TARİHSEL ZAMAN ALGISI*

Özgür AKTAŞ**
Şeyda MARANCI***

Öz: Bu çalışma, ilköğretim 7.sınıf öğrencilerinin, fotoğraflar kullanılarak, değişim ve süreklilik eşliğinde, tarihsel zaman algısını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2015–2016 yılında, Ardahan il merkezinde okul başarı açısından üst ve alt grupları örnekleyen 23 Şubat ve Halitpaşa Ortaokulu'nda toplam 30 öğrenciyle yapılmıştır. Araştırmada nitel yöntemler kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak soru formu kullanılmıştır. Soru formu ise uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analiz yolu ile çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri yorumlandığında, araştırmaya katılan öğrenciler bazı zaman kavramları (yüzyıl, çağ gibi) bilgisi açısından zayıf bulunmuştur. Öğrencilerin değişim algısına sahipken süreklilik algısına sahip olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Geçmiş zamanı değerlendirirken ve değişimin önemini belirtirken ortalama bir başarı düzeyini yakaladıkları belirlenmiştir. Okul değişimine göre başarı oranları değerlendirildiğinde; bazı alanlarda anlamlı bir farklılık bulunamazken bazı alanlarda üst grubu temsil eden öğrencilerin alt grubu temsil eden öğrencilere göre, daha doğru ve daha çeşitli cevaplar vererek, daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarihsel Zaman, Fotoğraf, Değişim, Süreklilik.

* Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Fotoğraflarla Tarihsel Zaman Algısı... Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

** Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, ozgurkafkas@gmail.com, ORCID NO: 0000 0002 2389 6896, Makale Geliş Kabul Ediliş Tarihi: 03.01.2018 – 24.04.2018.

*** Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, seyda_mrnc@hotmail.com, ORCID NO: 0000 0002 1130 438X.

HISTORICAL TIME PERCEPTION OF THE SEVENTH GRADE STUDENTS BY PHOTOGRAPHS*

Özgür AKTAŞ**
Şeyda MARANCI***

Abstract:

This study was carried out to determine the historical time perception of 7th grade primary school students by using of photographs in the context of change and continuity. The study was applied to 30 students from 23 Şubat and Halit-paşa Secondary School. These two schools were chosen as an example of high- and lowachieving schools located in Ardahan city center in 2015-2016 school year. Qualitative methods have been used in the research. Questionnaire is used as a data collection tool. The questionnaire method is constructed on the basis of the expert's opinions. Obtained data are analyzed by descriptive and content analysis method. When the obtained data were analyzed, it was observed that the students participated to the study were weak in terms of some time concepts (such as century, age). It was found that students had change perception, they did not have continuity perception. It was observed that the students achieved an average success level when they interpret the past time and indicate the importance of the change. When the success levels were analyzed depend on the school parameter, although there were not a significant difference in some manners, the students from the high-achieving school were more successful with their high accurate and varied answers compared to the lowachieving school students.

Keywords: Historical Time, Photography, Change, Continuity.

1. Giriş

Sosyal bilgiler, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, disiplinler arası bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005). Sosyal bilgiler dersi genel olarak soyut bilgilere dayanmaktadır. Bu nedenle öğrenilmesi ve kavranılması zor olan konuları somutlaştırabilmek ve dersi daha kalıcı hale getirebilmek için çeşitli görsel materyaller kullanılmaktadır. Kullanılan bu görsel ma-

* This study was produced from Master Thesis titled "Historical Time Perception of The Seventh Grade Students By Photographs".

**Assoc. Prof. Dr., Kafkas University, Faculty of Education, Department of Social Sciences Education, ozgurkafkas@gmail.com.

*** Kafkas University, Faculty of Education, Department of Social Sciences Education, seyda_mrnc@hotmail.com.

teryaller kanıt niteliği taşımaktadır. Tarihin beslendiği kaynaklar, geçmişten arta kalan kalıntılar veya izlerin sorgulama yoluyla tarihsel kanıt haline getirilmesiyle oluşan verilerdir (Dilek, 2001: 88). Fotoğraflar da bu yönde kullanılan önemli materyallerdendir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde önemli bir yer tutan “zaman” kavramı tarihsel kanıt özelliği taşıyan fotoğraflar sayesinde daha anlaşılır niteliğe kavuşmaktadır.

Evrenin, eşyanın ve canlının kat ettiği süre zaman olarak tanımlanabilir. Bu niceliksel bir hesaplamadır (Ceyhan Coştu, 2015). Tarihsel zaman ise “Tarih yazıcılarınca seçilmiş olan, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış tarihsel olay ve olguların tanımlanmasında kullanılan ve bu yönüyle tarihe ait olan, geçmiş zamanın bir ögesidir” (Şimşek, 2006: 10). Tarihsel Zaman’ı Fiziki Zaman’dan ayıran onun iki boyutlu olmasıdır. Şimdi ve geçmiş tarihsel zamanı oluşturmaktadır (Hocaoğlu, 2002).

Zaman algısı, zamanın farkında olma yetisidir. Zamanın farkında olma yetisi ise zaman aralıklarını hesaplama, günesin konumuna bakarak yaklaşık zamanı söyleme, zamanın geçiş hızını değerlendirebilme gibi becerilere sahip olmayı gerektirmektedir (Semerci, 2009). Çocukta zaman algısı belirli bir zihinsel olgunluğa ulaştıktan sonra başlamaktadır. Tarihsel zaman kavramının çocuk tarafından kazanılması çocuğun, çevresi ile olan ilişkisine, özellikle ardışıklama becerisini kazanmasına bağlıdır. Zaman anlayışını güçlendirecek etkinliklerin yoğunluğuna bağlı olarak bu beceriler gelişmektedir (Şimşek, 2006).

Zaman sürecinde meydana gelen önemli olayları, tarihleri ile eşleştirebilme ve değişime ilişkin temel düşünceleri kavrayabilme tarihsel zamanın önemli unsurlarındandır (Güven vd., 2014). Öğrencilerin bu unsurları kazanabilmeleri için geçmişe giden ne kadar yol varsa sunulmalıdır. (Levstik ve Barton, 2011). Bu amaçla tarihsel zamanın öğretiminde; zaman şeritleri, zaman kapsülleri, hikâyeler, aile büyükleriyle yapılan görüşmeler, tarihsel niteliği olan üç boyutlu kanıtlar ve yerel tarih kapsamında yapılan etkinlikler kullanılabilir.

Öğretimsel açıdan tarihsel zaman kavramının açılımı aşağıdaki gibidir (Şimşek, 2006: 104).

1. Kronoloji bilgisi; Zaman terimleri (yüzyıl, asır, çeyrek asır, M.Ö., M.S., vb), Zaman ifadeleri (bir süre önce, bir süre sonra), Sıralama bilgisi (geçmişten günümüze olayları, kişileri, sıralayabilme)

2. Kronoloji becerisi: Yerleştirme becerisi, Sıralama becerisi, Konumlandırma becerisi, Tarihlendirme becerisi, Mesafelendirme becerisi, Eşzamanlılık becerisi

3. Değişim ve süreklilik: Değişim ve süreklilik algısını ifade etme, Değişim ve süreklilik algısını işe koşma

Geçmişte yaşanmış olayların, sayısal olarak sıralanmasına kronoloji denilmektedir (Şimşek, 2006). Kronoloji zaman içinde bağlantılar kurmayı kolaylaştırır ve önemli olayların birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu ortaya çıkarır. Bu nedenle kronolojiyi

kavramaksızın, değişim ve süreklilik, ilerleme ve gerileme, neden ve sonuç gibi kavramları anlamak güçleşecektir. Kronoloji tarih öğreniminde düzenliliği ve tutarlılığı sağladığı için zamanı öğrenirken gerekli olan unsurlardan biridir (Güven vd., 2014).

Tarihsel zamanın önemli unsurlarından biri de “değişim ve sürekliliği algılama”-dır. Nesnelere ve öznelere zaman içindeki farklılaşmasına değişim, kesintisiz olarak devam eden eylemler, olaylar ve hareketler de süreklilik olarak tanımlanır (Bıçak, 2004). Değişim neden-sonuç halkasının bir parçası olarak bir süreç içinde ve çeşitli etkenlerin birleşimi sonucunda meydana gelir. İyi ya da kötü yönde, istenerek ya da istenmeden yapılmış olabilir (Güven vd., 2014). Değişim ve süreklilik tarihi anlamının önemli unsurlarından biri olduğu için (Demircioğlu, 2009) öğrencilerin sadece zamanın nasıl ölçüldüğünü değil, zamanın nasıl geçtiğini, değişimin sebeplerini, değişimin nasıl meydana geldiğini (Özen ve Sağlam, 2010) ve sürekliliği algılamaları gerekmektedir. Bu becerileri kazandırabilmek için görsel verilerden yararlanılabilir.

Görselliğin öneminin farkına varılması ve araştırmalarda veri olarak kullanılması 20. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Günümüzde toplum yaşamı görüntüye dayandığı için görsel verileri değerlendirmeden sosyal bilimler araştırmalarının yapılamayacağı bilinen bir gerçektir (Acun, 2004). Görsel materyalle öğrencilerin muhakeme becerileri geliştirilebilir. Bu sebeple sosyal bilgiler dersi çeşitli öğretim materyalleri kullanılarak zenginleştirilmelidir. Bu amaçla, etkili bir öğretim için kullanılacak materyallerden biri de fotoğraflardır.

Fotoğraf 1839 yılında keşfedildiği (Danacıoğlu, 2007) ilk günden itibaren hayata ve insan yaşamına ilişkin her şeyi biriktiren arşivler oluşturmuştur. Bu özelliğinden dolayı fotoğraf, belge niteliğiyle tarihe tanıklık etmiştir. “Günümüzde tarih görüntülerle yazılmaktadır” (Gökten, 2012). Kırım savaşından beri, tarihsel anları kayıt altına alarak gözle görülebilir hale gelmesini sağlayan fotoğraf, öğretim aracı olarak da son derece değerlidir (Aslan, 2008). Öğretmenler, fotoğrafı bir fotoğrafçı bilinçliliğiyle derslerinde kullanmalıdır. Soyut kavramlar fotoğraflar sayesinde daha etkili bir şekilde sunulabilir. Bu anlamda fotoğrafların sağlayacağı katkılar göz ardı edilmemeli ve bu kaynak verimli bir şekilde kullanılmalıdır (Akbaba, 2005). Ancak fotoğraflar kullanılırken, doğru ve uygun biçimde tasarlanmış, seçilmiş ve düzenlenmiş bir çerçeve üzerinden yapılmalıdır (Aslan, 2015).

Öğretim açısından, fotoğraflardan analitik bir yaklaşımla yararlanabilmek için şu öneriler dikkate alınmalıdır. Herhangi bir derste kullanılmak için seçilen fotoğraf, birincil, ikincil kaynaklarla, bulgularla kolay bağlantı kurabilecek ve kalıplaşmış anlayışları, varsayımları sorgulayıcı nitelikte olmalıdır. Ayrıca içerdiği bilgiler başka kaynaklarda ki bilgilerle tutarlı olmalı ve öğrenciyi yorum yapmaya yönlendirmelidir (Stradling, 2003).

Fotoğraflar zamanı dondurarak ayrıntılı inceleme yapılmasına olanak tanıyarak (Kyvig ve Marty, 2011) görüntüsü çekilen her şeyin bir zamanlar nasıl olduğu hak-

kında bilgi vermektedir (Ökten, 2013). Fotoğraf yoluyla giysilerin, eşyaların, bugün unutulmuş üretim tekniklerinin, örf ve adetlerin tarihini, coğrafyanın, fiziki çevrenin, kentlerin, yerleşim birimlerinin tarihini anlamamız kolaylaşmaktadır (Danacıoğlu, 2007). Bu bağlamda fotoğraflar, tarihsel zaman algısı oluşturabilmek için kullanılacak önemli materyallerdendir.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı değişim ve süreklilik kavramı odak alınarak 7. sınıf öğrencilerinin tarihsel zaman algısını belirlemektir.

2.1. Alt Problemler

1. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin fotoğrafların hangi zamana ait olduğunu tanıma ve değerlendirme durumları nasıldır?

2. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin fotoğraflardaki geçmiş ve şimdiki zaman kavramını algılama durumları nasıldır?

3. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin fotoğraflar eşliğinde değişim ve sürekliliği algılama durumları nasıldır?

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel bir yaklaşım ile yapılmıştır. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Ardahan ilinde yer alan 23 Şubat Ortaokulu ve Halitpaşa Ortaokulu'nun 7. sınıflarında öğrenim görmekte olan 30 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan öğrenciler tesadüfi (random) olarak seçilmiştir. Okullar ise TEOG başarı puanı esas alınarak belirlenmiştir. Araştırmanın geçerliliğini arttırabilmek için seçilen okullardan birinin TEOG puanı düşük diğerinin ise yüksektir. TEOG puanı daha düşük olan Grup 1, daha yüksek olan Grup 2 olarak adlandırılmıştır.

3.2. Verileri Toplama Aracı

Araştırmada nitel araştırma desenine uygun güvenilir ve geçerli verilerin alınabileceği veri toplama araçları kullanılmıştır. Bu amaçla fotoğraflar eşliğinde açık uçlu sorulardan oluşan soru formu uygulanmıştır. Soru formu; konuyla alakalı çalışmalarla ilgili literatür taraması yapıldıktan ve alan uzmanı kişilerin fikirleri alındıktan sonra oluşturulmuştur. Soru formunda yer alan fotoğrafların bir kısmı internet ortamından kaynak gösterilerek alınmıştır. Bir kısmı da araştırmacılar tarafından çekilmiştir.

3.3.Verilerin Toplanması

Bu aşamada, araştırmanın yapılacağı okullar belirlenerek Grup 1'den 15'er, Grup 2'den 15'er öğrenci tespit edilmiştir. Daha sonra bu öğrencilerin, sınıf ortamında, farklı zamanlarda, soru formundaki sorular eşliğinde fikirleri alınmıştır. Öğrenciler, sorulara ders öğretmeni veya araştırmacıların herhangi bir müdahalesi olmadan bağımsız olarak cevap vermiştir. Uygulama aşaması araştırmacılar tarafından bizzat yürütülerek veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Bu aşamada, soru formlarından elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yolu ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Betimsel analizle özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analiziyle derinlemesine bir işleme tabi tutularak incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda ilk olarak, araştırma sorularından hareket ederek veri analizi için çerçeve oluşturulmuştur. Böylelikle verilerin hangi temalar altında değerlendirileceği belirlenmiştir. Daha sonra oluşturulan çerçeveye dayalı olarak veriler okunarak düzenlenmiştir. Düzenlenmiş olan veriler tanımlanmıştır. Bu aşamada öğrenci görüşleri tablolaştırılmıştır. Son olarak elde edilen bulgular neden sonuç ilişkisi içinde açıklanarak anlamlandırılmıştır.

4.Bulgular ve Yorum

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, bu bölümde araştırmanın cevap bulmaya çalıştığı alt problemler ışığında sıra ile ele alınacaktır.

◆ Özgür Aktaş / Şeyda Marancı

1. Zaman Tahminine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Öğrencilere tarihi bir binanın 1952 ve 2016 yıllarına ait aynı açıdan çekilen fotoğrafları sunulmuştur. 1. alt problem doğrultusunda, bu fotoğrafların hangi yüzyıla ve hangi çağa ait olduğu sorularak elde edilen bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Fotoğraf 1. Web 1: <https://www.google.com.tr/search?q>
(Son Erişim Tarihi: 20.11.2015)

Fotoğraf 2.

Tablo 1

Birinci Fotoğrafın Hangi Yüzyıla Ait Olduğuna İlişkin Bulgular (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Cevaplar	Grup1(N=15)		Grup2(N=15)		
	F	Değ.	Cevaplar	F	Değ.
21. Yüzyıl	5	Y	20. Yüzyıl	7	D
20. Yüzyıl	5	D	21. Yüzyıl	6	Y
19. Yüzyıl	4	Y	19. Yüzyıl	2	Y
18. Yüzyıl	1	Y	18. Yüzyıl	-	Y

Tablo 2

İkinci fotoğrafın Hangi Yüzyıla Ait Olduğuna İlişkin Bulgular (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Cevaplar	Grup1(N=15)		Grup2(N=15)		
	F	Değ.	Cevaplar	F	Değ.
21.Yüzyıl	6	D	21.Yüzyıl	11	D
20.Yüzyıl	6	Y	20.Yüzyıl	3	Y
19.Yüzyıl	3	Y	19.Yüzyıl	1	Y

Tablo 1 ve 2 de ki doğru ve yanlış cevaplar değerlendirildiğinde; Grup 1’de yer alan öğrencilerin büyük bölümünün fotoğrafların ait olduğu yüzyılı doğru tarihlendirme becerisine sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Grup 2’de yer olan öğrenciler ise ikinci fotoğrafı doğru değerlendirme başarısını birinci fotoğrafta gösterememiştir. Yüzyıl kavram anlayışının her iki grupta da yeteri oranda gelişmediği ama yaşadıkları yüzyılı tahmin etme bakımından Grup 2’nin Grup 1’e göre daha iyi bir başarı gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 3

Fotoğrafların Hangi Çağa Ait Olduğuna İlişkin Elde Edilen Bulgular (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Cevaplar	Grup 1(N=15)		Grup 2(N=15)		
	F	Değ.	Cevaplar	F	Değ.
Yeniçağ	6	Y	Yeniçağ	6	Y
Yakınçağ	3	D	Yakınçağ	5	D
Ortaçağ	1	Y	Ortaçağ	1	Y
İlkçağ	1	Y	İlkçağ	-	Y
Fikrim yok	4	-	Fikrim yok	3	-

Tablo 3 incelendiğinde; Grup1’den sadece 3. Grup 2’den sadece 5 öğrencinin Yakınçağ cevabıyla soruya doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı fotoğrafların ait olduğu dolayısıyla yaşadıkları çağın Yeniçağ olduğu düşüncesine sahiptir. Yeni icatların yapılmasını, bilgisayarların kullanılmasını ve teknolojinin ilerlemesini Yeniçağ’da olduğumuza kanıt olarak göstererek yanlış çıkarımda bulunmuşlardır. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasıyla birlikte her iki grubun da başarısız olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Konuyla alakalı cevap örneklerinden biri aşağıdaki gibidir.

◆ Özgür Aktaş / Seyda Marancı

23 Şubat Ortaokulu 7/C sınıfından D.M: “Artık bilgisayar çağındayız. Her şey çok gelişti. Birçok yenilik yapıldı. Cep telefonları bulundu. Artık her şey makinelerle yapılıyor. Yani bunlar bizim Yeniçağ’da olduğumuzu gösteriyor.” cevabıyla yenilik ile Yeniçağ arasında bağdaşım kurarak, yapılan yeniliklerin Yeniçağ’ı başlattığı gibi yanlış bir kaniya varmıştır.

2.Geçmiş ve Günümüzü Değerlendirmeye İlişkin Elde Edilen Bulgular

Bu aşamada araştırmaya katılan öğrencilere ulaşım ve eğitimle ilgili fotoğraflar sunulmuştur. Daha sonra 2. alt problem doğrultusunda öğrencilerin fotoğrafları karşılaştırarak geçmiş ve günümüzü değerlendirmeleri istenmiştir.

Fotoğraf 3. web 2 <https://www.facebook.com/groups>
(Son Erişim Tarihi:23.11.2015)

Fotoğraf 4. web 3
<http://www.arsiv.kuzeyadolugazetesi.com/yazdir>
(Son Erişim Tarihi:16.12.2015)

Fotoğraf 5

Tablo 4

Geçmiş ve Günümüzü Değerlendirmeye İlişkin Elde Edilen Bulgular (ulaşım) (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Grup 1(N=15)		Grup 2(N=15)	
Cevaplar	F	Cevaplar	F
Araçlar		Ulaşım	
Geçmiş: İlkel, Günümüz: Modern	8	Geçmiş: Yavaş, Günümüz: Hızlı	13
Ulaşım		Araçlar	
Geçmiş: Yavaş, Günümüz: Hızlı	7	Geçmiş: İlkel, Günümüz: Modern	12
Yollar		Yollar	
Geçmiş: Yetersiz, Günümüz: Modern	2	Geçmiş: Yetersiz, Günümüz: Modern	10
Taşımacılık		Taşımacılık	
Geçmiş: Zor, Günümüz: Kolay	2	Geçmiş: Zor, Günümüz: Kolay	4

Tablo 4 incelendiğinde; öğrencilerin büyük bölümü geçmişte ilkel araçlar kullanılırken günümüzde modern araçlar kullanıldığını bu sayede ulaşımın hızlandığı ve yaşam şartlarının daha da kolaylaştığını söylemiştir. Başarı frekanslarını değerlendirdiğinde; Grup 2'nin Grup 1'e göre daha fazla sayıda katılımcı sayısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla alakalı olarak öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar aşağıdaki gibidir.

23 Şubat Ortaokulu 7/C sınıfından E.D: "Fotoğraflara baktığımızda ulaşımın ne kadar zor olduğunu anlıyoruz. Çünkü önceden at arabaları gibi eski arabalar kullanılmış. Günümüzde otomobiller kullanılmakta." diyerek geçmiş ve günümüz ulaşım sistemini karşılaştırmıştır. Halit Paşa Ortaokulu 7/B sınıfından E.U: " İnsanlar eskiden hastanelere giderken yetişemedikleri için yollarda ölüyor. Oysa şimdi her şey daha kolay." diyerek değişim sonucunda meydana gelen gelişimin yararlarını belirtmiştir.

Fotoğraf 6.web 4 <https://www.google.com.tr/search?q>
(Son Erişim Tarihi:16.12.2015)

Fotoğraf 7

Tablo 5

Geçmiş ve Günümüzü Değerlendirmeye İlişkin Elde Edilen Bulgular (eğitim) (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Grup 1 (N=15)		Grup 2 (N=15)	
Cevaplar	F	Cevaplar	F
Okul / Sınıf		Maddi Olanaklar	
Geçmiş: Kötü, Günümüz: Güzel	6	Geçmiş: Kısıtlı, Günümüz: Gelişmiş	11
Ders araç gereçleri		Teknoloji	
Geçmiş: yetersiz, Günümüz: yeterli	3	Geçmiş: Geri, Günümüz: İleri	10
Teknoloji		Ders araç gereçleri	
Geçmiş: Geri Günümüz: İleri	2	Geçmiş: Yetersiz, Günümüz: Yeterli	9
Maddi Olanaklar		Okul / Sınıf	
Geçmiş: Kısıtlı, Günümüz: Gelişmişmiş	2	Geçmiş: Kötü, Günümüz: Güzel	6

Her iki grup da günümüzün eğitim olanaklarını geçmişe göre daha olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Buna gerekçe olarak da geçmişteki yaşam şartlarının kısıtlı ve zor; günümüz şartlarının ise daha modern, daha güzel ve daha avantajlı olduğunu göstermişlerdir. Konuyla alakalı cevap örneklerinden biri aşağıdaki gibidir.

Halit Paşa Ortaokulu 7/B sınıfından Y.A: “ Eskiden sadece kitap kullanılıyormuş. Şimdi ise bilgisayarlarımız, tabletlerimiz, telefonlarımız var. Böylelikle haberleşiyoruz ödevlerimizi araştırabiliyoruz.” cevabıyla eğitim teknolojisindeki gelişmelerin okul yaşantısını kolaylaştırdığını vurgulamışlardır.

3. Değişim ve Sürekliliğe İlişkin Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde, şehir fotoğrafları sunulmuştur. Daha sonra 3. alt problem doğrultusunda öğrencilerden değişen ve değişmeyen unsurları belirlemeleri istenmiştir.

Fotoğraf 8. web 5 <https://www.google.com.tr/search?> (Son Erişim Tarihi:05.12.2015)

Fotoğraf 9. web 6 <https://www.google.com.tr/search?> (Son Erişim Tarihi:05.12.2015)

Tablo 6

Değişim ve sürekliliğe İlişkin Elde Edilen Bulgular (Yüksekten Düşüğe Doğru) (N=30)

Grup 1(N=15)		Grup 2(N=15)	
Cevaplar		Cevaplar	
Konutlar fazlaşmış.	12	Modern binalar yapılmış.	13
Modern binalar yapılmış.	11	Betonlaşma artmış.	12
Tarihi taş evler yıkılmış.	8	Konutlar fazlaşmış.	12
Betonlaşma artmış.	7	Bazı yapılar aynı kalmış.	10
Çarpık kentleşme var.	5	Tarihi taş evler yıkılmış.	9
Bazı yapılar aynı kalmış.	4	Çarpık kentleşme var.	6
		Şehir doğallığını kaybetmiş.	4
		Çevresel değişim olmuştur.	2

Öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde; şehrin yapısındaki değişimi olumlu algılayanlar olduğu gibi şehrin doğal yapısının bozulmasını gerekçe göstererek olumsuz ifadelerle değerlendirenler de olmuştur. Öğrenciler değişimi farklı örneklerle yeteri oranda yorumlarken, sürekliliği olan unsurları örneklemede başarısız olmuştur. Grup başarılarını değerlendirildiğinde; Grup 2’de yer alan öğrencilerin Grup 1’e göre daha fazla sayıda cevap verdiği ve durumu daha geniş bir yelpazeden değerlendirdiği sonucuna varılmıştır. Konuyla alakalı cevap örneklerinden biri aşağıdaki gibidir.

23 Şubat Ortaokulu 7/C sınıfından Ö.M: *“Apartmanlar artmış ve çarpık kentleşme oluşmuş. Doğal yapı biraz bozulmuş. Eski taş evler yıkılmış ama bazıları aynı kalmış. Çevre değişmiş.”* cevabıyla zaman içinde değişen ve değişmeyen unsurları belirlemiştir.

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Yüzyıl bilgisiyile ilgili elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin büyük bir bölümü verilen tarihin hangi yüzyıla ait olduğunu belirleyebilme yeteneğine sahip değildir; fakat hangi yüzyılda yaşadıkları bilgisine sahiptir. Yüzyıl bilgisi açısından her iki grubun da yetersiz bulunmasıyla birlikte Grup 2, Grup 1’e göre daha yoğun bir başarı göstermiştir. Demircioğlu, (2005) yılında yaptığı bir çalışmada; araştırma yaptığı öğrencilerin yarısından fazlasında yüzyıl kavram anlayışının gelişmediğini ve bu öğrencilerin yüzyılları doğru tarihlendiremedikleri sonucuna ulaşmıştır. Elde ettiğimiz bulgular değerlendirildiğinde bu araştırmayla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Çağ bilgisine yönelik ise okul değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir fark olmamasıyla birlikte her iki grupta başarısız bulunmuştur. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı, yaşadığı çağın Yeniçağ olduğu gibi yanlış bir düşünceye sahiptir. Yapılan yenilikleri ve teknolojik ilerlemeyi Yeniçağ ismiyle bağdaştırmış olmaları nedeniyle böyle bir sonuca vardıkları düşünülmektedir.

Öğrencilerin büyük bölümünün, fotoğraflardaki geçmiş yaşam şartlarının maddi imkânsızlık nedeniyle zor ve kısıtlı; o dönemde kullanılan araç gereçlerin de ilkel ve yaşamı idame edebilmek için yetersiz olduğu algısına sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler geçmiş ve günümüzü karşılaştırarak değerlendirirken teknolojik gelişmeler, üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu gelişim sayesinde günümüzde yaşam şartlarının kolaylaştığı bununda başarıyı ve hızı doğrudan etkilediği yorumunda bulunulmuştur. Durumu değerlendirme açısından Grup 2'nin katılımcı sayısının Grup 1'e oranla daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin değişim algısına sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler değişimin getirdiği yeniliklerin hayatı kolaylaştırma boyutuna dair olumlu algıya sahiptir; fakat çevresel yapının değişmesi sonucunda doğal yapının bozulmasını eleştirmektedir. Değişimin önemi hakkında her iki grupta aynı doğrultuda çıkarımlar yapmış olmasına rağmen, Grup 2'nin Grup 1'e göre daha fazla katılımcı sayısına sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler sürekliliği algılama becerisi açısından ise ortalamanın altında başarı göstermiştir. Süreklilik algısına yönelik okul değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Şimşek, (2006) yaptığı bir çalışmada öğrencilerin değişimi örneklerle ifadelendirmede "pekiyi derecede" başarılı olduklarını; ancak "sürekliliği" ifade etmede aynı başarıyı gösteremedikleri bulgusuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde bu araştırmayla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Genel değerlendirme yapıldığında; gruplar arasında, çağ ve süreklilik kavramları açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Tarihsel zamanı algılama becerisi olarak ise Grup 2'nin Grup 1'e göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler sıralanmıştır.

1. Sosyal bilgiler dersi, müfredatla bağlantılı olarak çeşitli fotoğraflarla zenginleştirilebilir.
2. Geçmiş dönemlerin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel yapısının öğretilmesinde tarihi fotoğraflar kullanılabilir.
3. Farklı zamanlarda çekilmiş fotoğraflar kullanılarak değişim ve süreklilik algısı oluşturulabilir.(Bir şehrin mimari yapısı, coğrafi özellikleri, sosyal yapısı, kültürel özellikleri, giyim kuşamı... gibi nitelikleri geçmiş ve günümüzle karşılaştırılarak değişim ve süreklilik eşliğinde incelenebilir.)
4. Soyut zaman kavramlarının (yüzyıl, çağ, kronoloji, zaman, M.Ö, M.S gibi) öğretilmesinde fotoğraflardan yararlanılabilir.

Kaynakça

- Acun, F. (2004). "Görsellik ve Yakın Dönem Tarihi Araştırmalarında Kullanımı". *Kebikeç*, (18): 95-118.
- Akbaba, B. (2005). "Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı". *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1): 185-197.
- Aslan, E. (2008). "Tarih öğretiminde fotoğraf Kullanımı". *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24): 82- 91.
- Aslan, H. (2015). "Tarih Öğretmenlerinin Görsel Kullanma Durumları ve Bunun Lise Öğrencilerinin Görsel Okuma Becerilerine Yansımaları". Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Bıçak, A. (2004). "Tarih düşüncesi 1. Tarih düşüncesinin oluşumu. İstanbul: Dergâh Bir Çalışma". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 323-343.
- Ceyhan Coştu, F. (2015). "Zaman Üzerine Bir Sınıflama Denemesi". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2): 647-674.
- Danacıoğlu, E. (2007). *Geçmişin İzleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). "Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi". *Eurasian journal of Educational Research*, (19): 155-163.
- Demircioğlu, İ. H. (2009). "Zaman ve Mekana İlişkin Becerilerin Öğretimi" Cemil Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s:188-224). Ankara: Pegem Akademi.
- Dilek, D. (2001). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünme Gelişimi*. Ankara:Pegem.
- Göktaş, M. Ç. (2012). "Fotoğrafın Toplumsal ve Kişisel Yaşamda Yaygınlaşması". Feyyaz Bodur (Ed.). *Fotoğraf Tarihi* [Elektronik Sürüm] (s.178-214). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güven, İ., Bıkmaz, F., Demirhan İşcan, C., Keleşoğlu, S. (2014). *Tarih Öğretimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hocaoğlu, D. (2002). "İlerleme üzerine bir tahlil denemesi". *Köprü*, (78):36-60.
- Kyvig, D. E., Marty, M. A. (2011). *Yanıbaşımızdaki Tarih* (Çev. N. Özsoy). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Levstik, L. S., Barton, K. C, (2011). *Doing History Investigating With Children in Elementary and Middle School*, New York: Routledge.
- MEB, (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü,
- Ökten, A. İ. (2013). *Fotoğrafın Eleştirel Gücü Fotoğraf Yazıları II*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Özen, R., Sağlam, H. İ. (2010). "İlköğretim Öğrencilerinin Değişim ve Sürekliliği Algılayışı" [Elektronik Sürüm]. *Akademik Bakış Dergisi*, (22): 1-15.

- Semerci, B. (21 Kasım 2009). "Zaman nedir?". Sabah [Erişim 3 Ocak 2016, <http://www.sabah.com.tr>].
- Stradling, R. (2003). *20.Yüzyıl Tarihi Nasıl Öğretilmeli* (Çev. A. Ünal). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Web-1: Erişim 20 Kasım 2015, <https://www.google.com.tr/search?q=ardahan+fotoğrafları>
- Web-2: Erişim 23 Kasım 2015, <https://www.facebook.com/groups/turgayturan06/?>
- Web-3: Erişim 16 Aralık 2015, <http://www.arsiv.kuzeyanadolugazetesi.com/yazdir>
- Web-4: Erişim 16 Aralık 2015, <https://www.google.com.tr/search?q=eski+ fotoğrafları>
- Web-5: Erişim 5 Aralık 2015, <https://www.google.com.tr/search?q=ardahan+fotoğrafları>
- Web-6: Erişim 5 Aralık 2015, <https://www.google.com.tr/search?q=ardahan+fotoğrafları>
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.